

DEL 2

Mitt kemikaliesmarta hem – en kurs genom 6 rum

Er guide: Hillevi Persson,
Sveriges Konsumenter

22 februari 2024

SK SVERIGES
KONSUMENTER

Projektet LIFE ChemBee (No. LIFE21/GIE/DE/101074245) delfinansieras av EU:s miljöprogram LIFE.

Välkomna!

DEL 2

Köket

Syfte och mål

Syfte för kursen:

Lära oss olika sätt att minska vår exponering för skadliga kemikalier i hemmet.

Mål:

Veta vad vi kan göra för att minska på de skadliga kemikalierna i köket.

Dagens upplägg:

1. Incheck
2. Köket
3. Mat och kontaktmaterial
4. PAUS
5. Liten plastskola
6. PFAS
7. Avrundning och till nästa gång

Under kursen:

Skriv gärna
ditt namn i
din profil

Ha gärna
kameran
på och..

mikrofon på
ljudlöst.

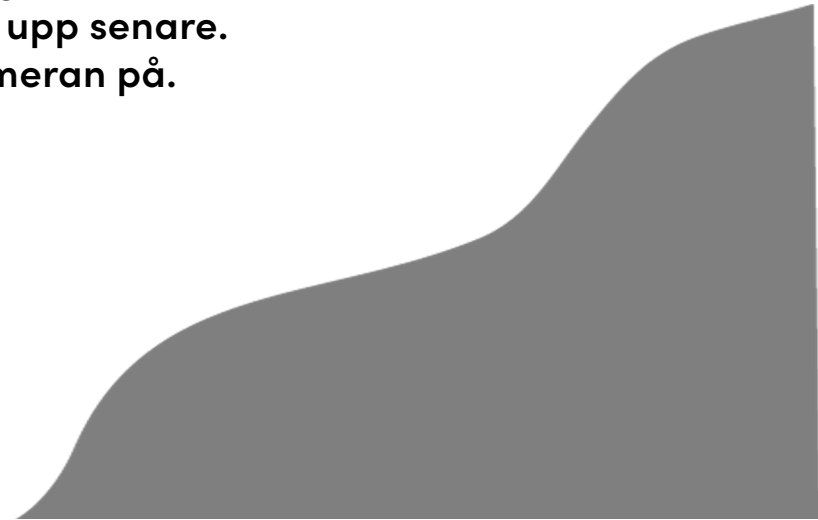
Ställ frågor
genom att
räcka upp
handen eller
skriv i chatten.

Vi parkerar
frågor som kan
tas upp senare.
kameran på.

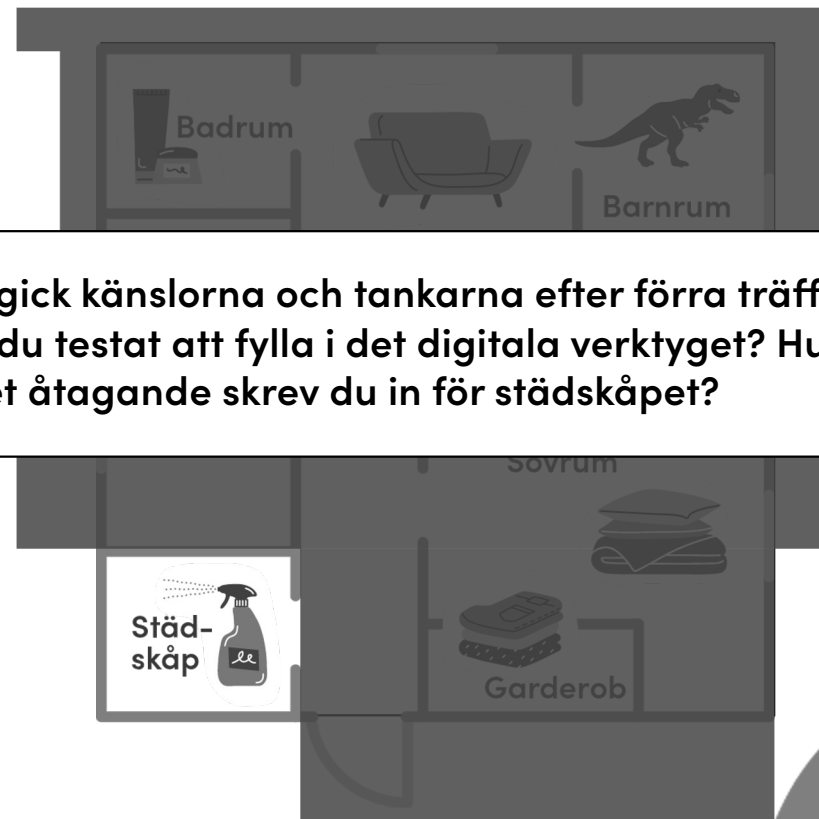

Vi kommer ta
en paus!

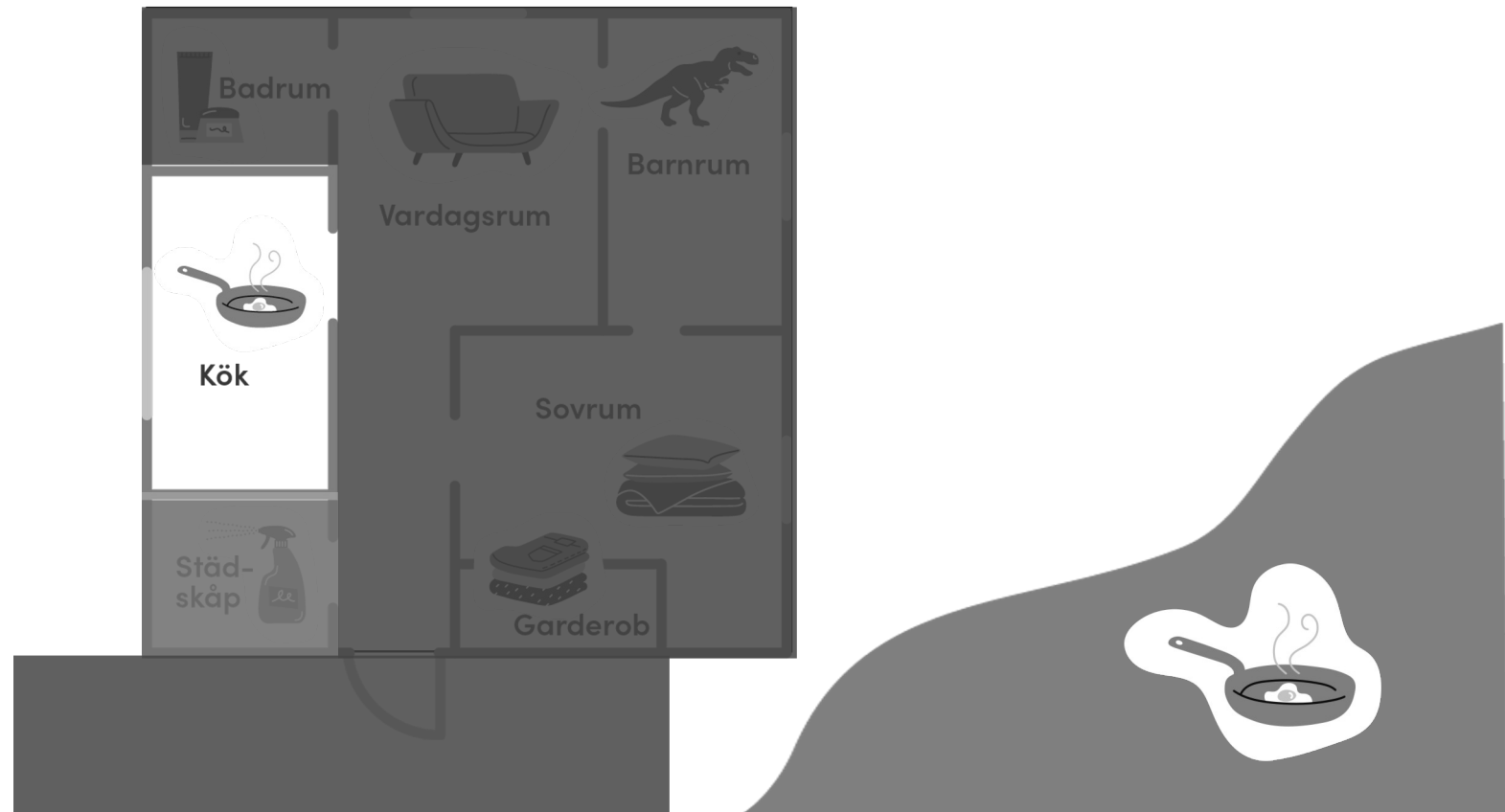

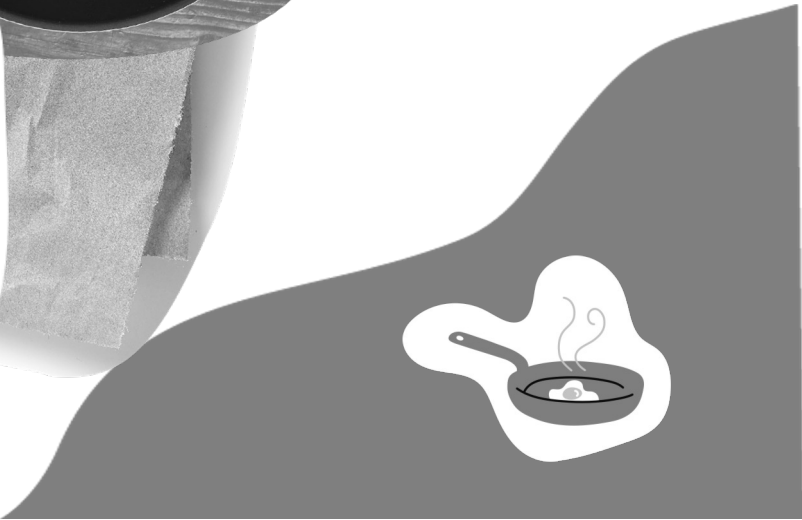
Reflektion från förra veckan: Mitt kemikaliesmarta städsåp

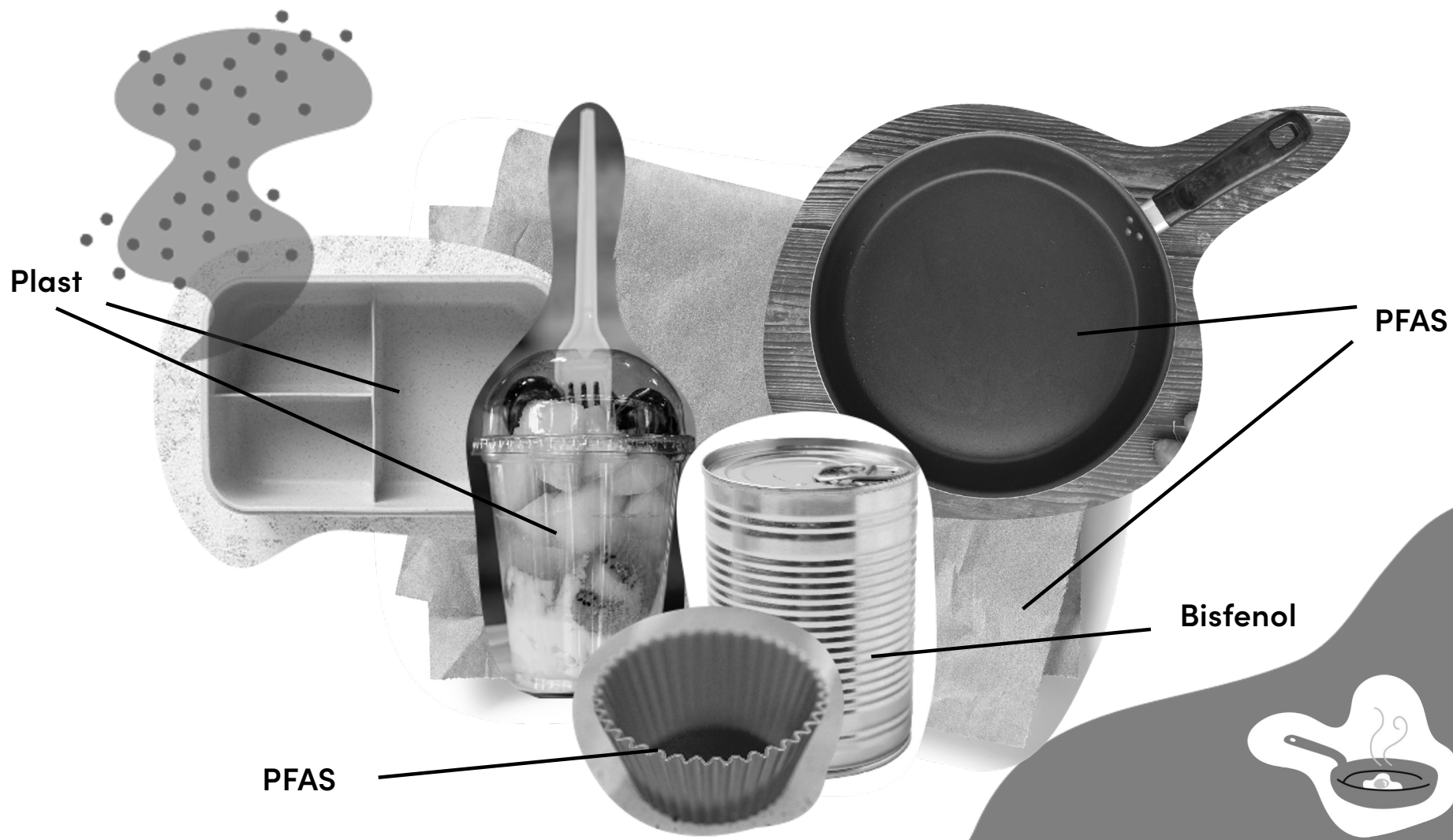
- 1) Hur gick känslorna och tankarna efter förra träffen?
- 2) Har du testat att fylla i det digitala verktyget? Hur var det? Vilket åtagande skrev du in för städsåpet?

Idag: Mitt kemikaliesmarta kök

Plast

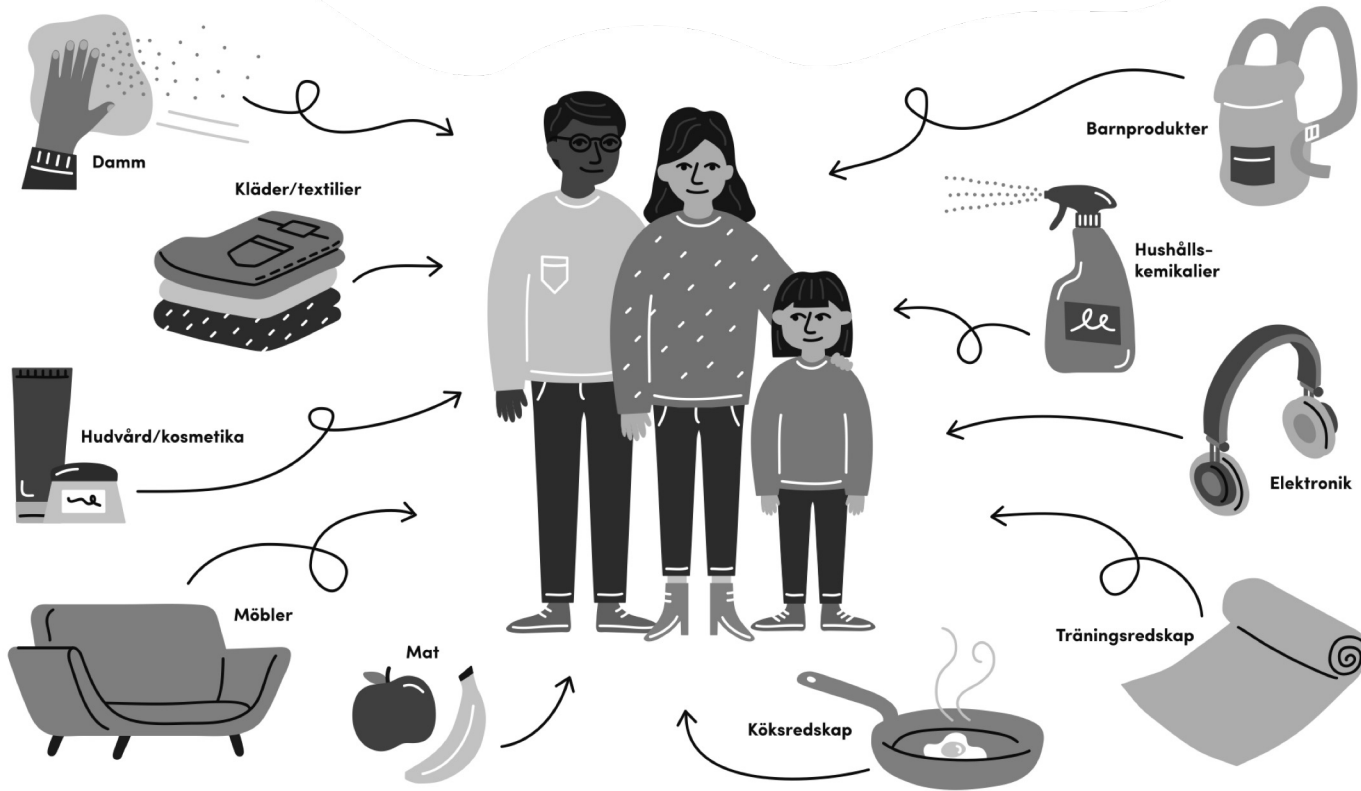
PFAS

Bisfenol

PFAS

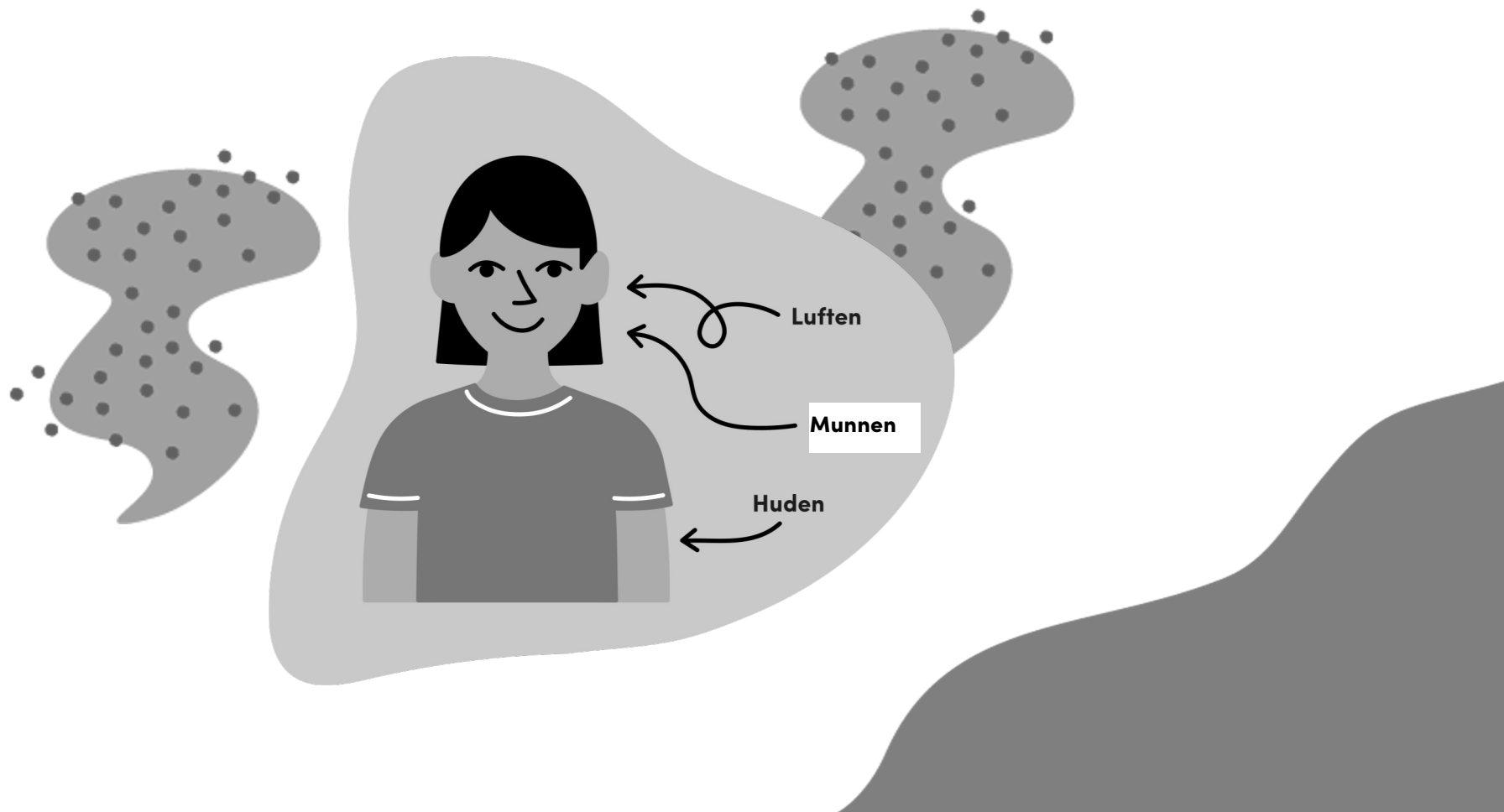
Kemikalier i vardagen

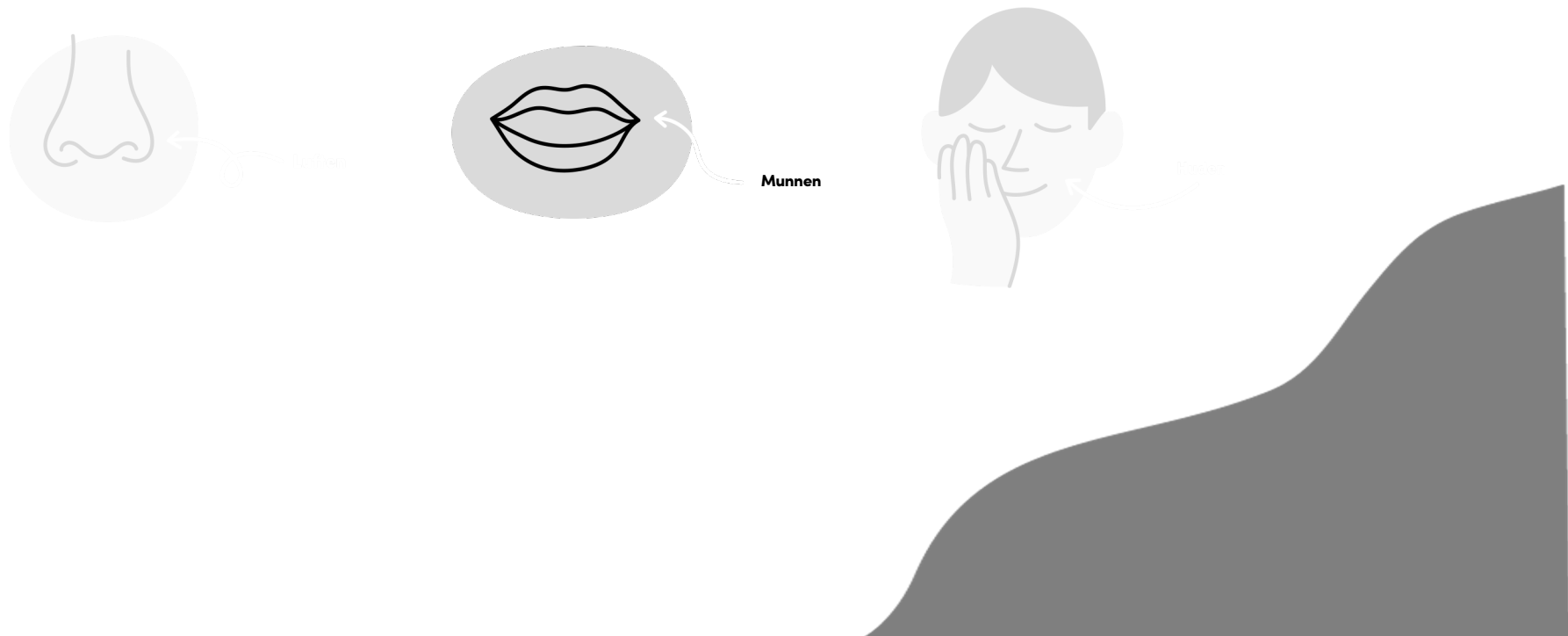
Cocktailwirkungen

Hur kommer kemikalier in i kroppen?

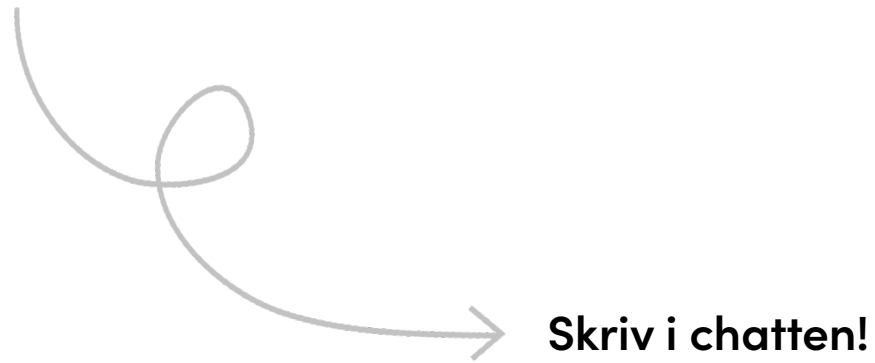

...i köket genom munnen

Skriv i chatten

- 1) Tre köksredskap du har använt idag.
- 2) Vad ploppar upp när du tänker på skadliga kemikalier i köket?

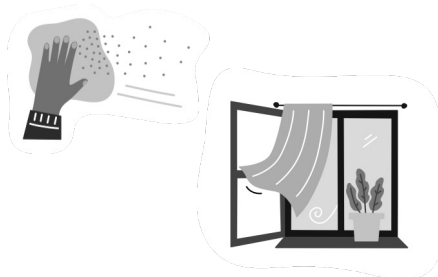
Skriv i chatten!

De viktigaste tipsen

– för att minska din exponering av skadliga kemikalier i hemmet

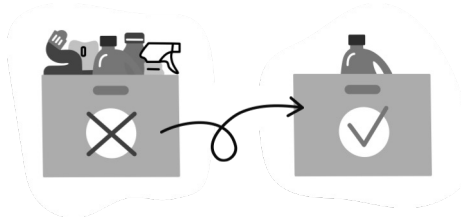
1

Vädra, dammsug & dammtorka

- för att städa bort kemikalier som samlats i dammet

2

Minimera antal produkter & prylar

- för att minska antalet kemikaliekällor (och ta hand om avfallet på ett säkert sätt)

3

Handla medvetet

Handla produkter som omfattas av EU:s regler och titta efter miljömärkningar som är tredjepartscertifierade

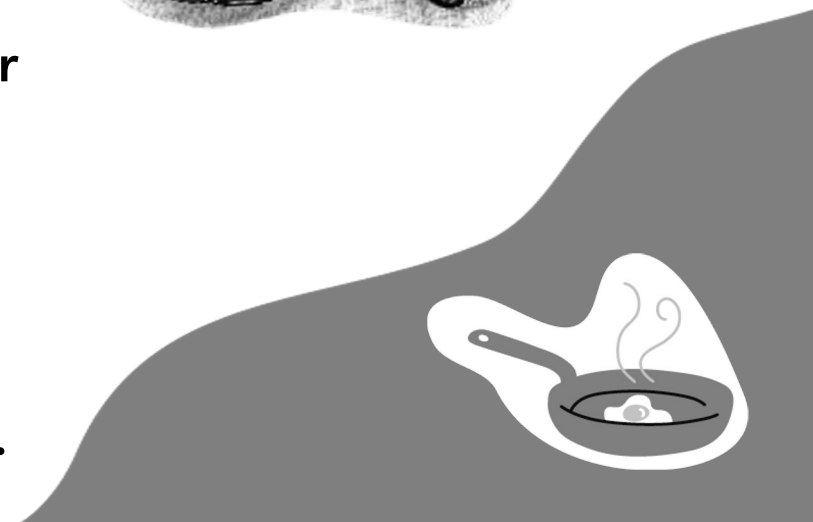
Kemikaliesmart kök

A Välj säkra material – som är gjorda för livsmedelskontakt (titta efter glas- och gaffelsymbolen) och följ instruktionerna för säker användning.

B Minska på plasten – välj glas, keramik eller rostfritt stål. Undvik att förvara och värma mat i plast, särskilt om maten är syrlig eller fet. Släng repad plast.

C Välj PFAS-fritt – tex. gjutjärn, rostfritt stål, eller keramik. PFAS kan finnas i produkter med non-stick-beläggning som Teflonpannor, formar och bakplåtspapper.

Kontaktmaterial

= material som kommer i kontakt med mat och dryck

= material med denna symbol ska kunna användas i kontakt med livsmedel (mat och dryck) under normala förhållanden.

Fler symboler för säker användning = materialen kan:

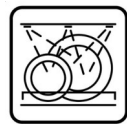
frysas

värmas i ugn

mikras

diskas i maskin

Kontaktmaterial

- Använd engångsförpackningar endast en gång
- Använd inte en förpackning för något annat än det den är avsedd för

Granskning: Silikonbakformar

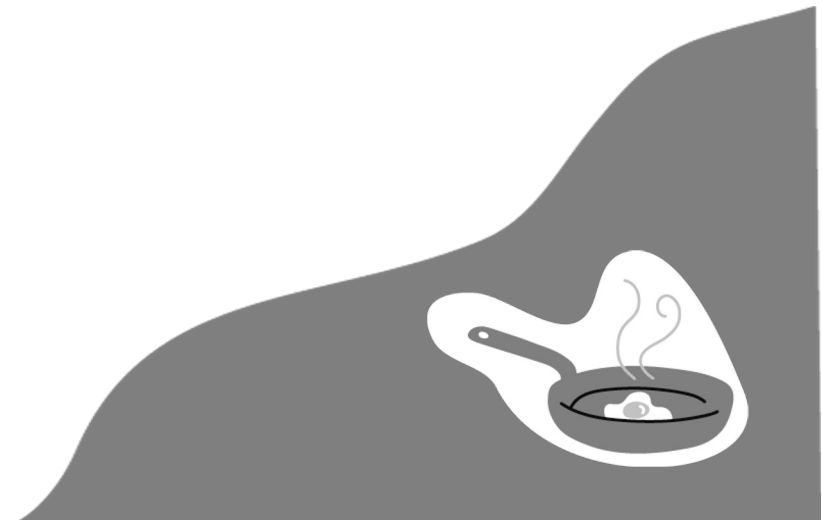
- 8 av 18 testade bakformar i silikon släpper problematiska ämnen
- Flest problem i formar köpta från näthandlarna Amazon, Aliexpress, Shein och Wish
- Inte direkt hälsofarliga men bättre att inte använda varje dag
- Innan första användning: diska väl och baka en "kaka" av mjöl, vatten och olja som du slänger bort

Källa: Råd & Rön, 2022

PAUS!

→ Hämta 2 plastprodukter från köket som du använder ofta i kontakt med mat.

Liten plastskola

Liten plastskola

- Tillverkas av olja, kräver mycket energi och tillsatämnen
- Påverkar klimat och miljö
- Biobaserad plast
- Komposterbar plast går inte att kompostera
- Mikroplast
- Innehåller kemikalier som kan läcka ut
- All plast är inte onödig – tex minskar matsvinn

Återvinningskoder

Polyetentereftalat

PET

Lågdensitetspolyeten

LDPE

Högdensitetspolyeten

HDPE

Polypropen

PP

Polyvinylklorid

PVC

Polysteren

PS

Övriga plaster

OTHER

För återvinning
gäller generellt:

Vit och...

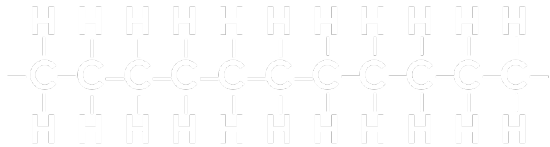
...transparent
plast är
bättre.

Svart plast
är svår att
återvinna.

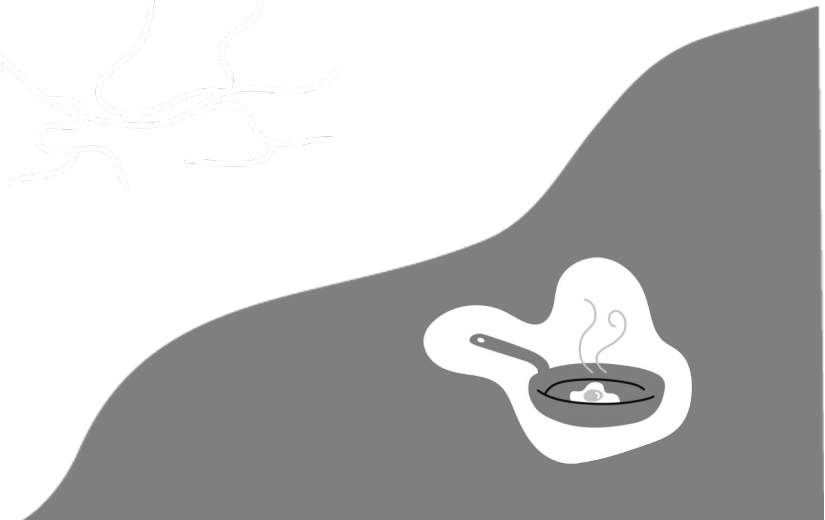
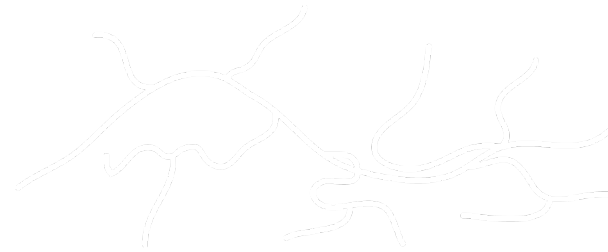
Hur är plast uppbyggt?

Monomerer länkas samman och bildar långa förgrenade kedjor - polymerer.

Polyeten (PET) skrivs såhär ut...

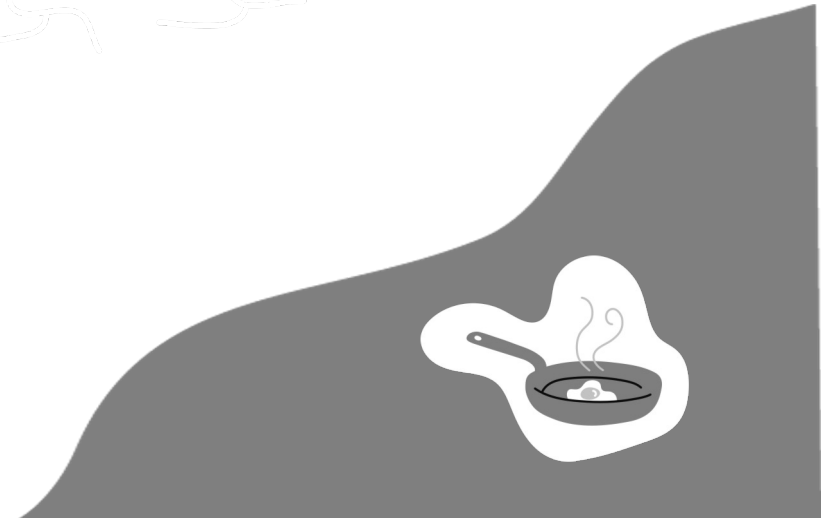
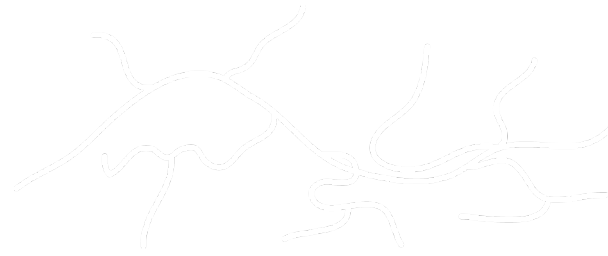
...men ser ut ungefär så här:

Plasttillsatser

Exempel på tillsatser:

- Mjukgörare (t.ex. ftalater)
- Stabilisatorer (t.ex. bisfenol A)
- Antioxidanter
- UV-skyddande medel
- Färgämnen, färgstabilisatorer
- Flamskyddsmedel

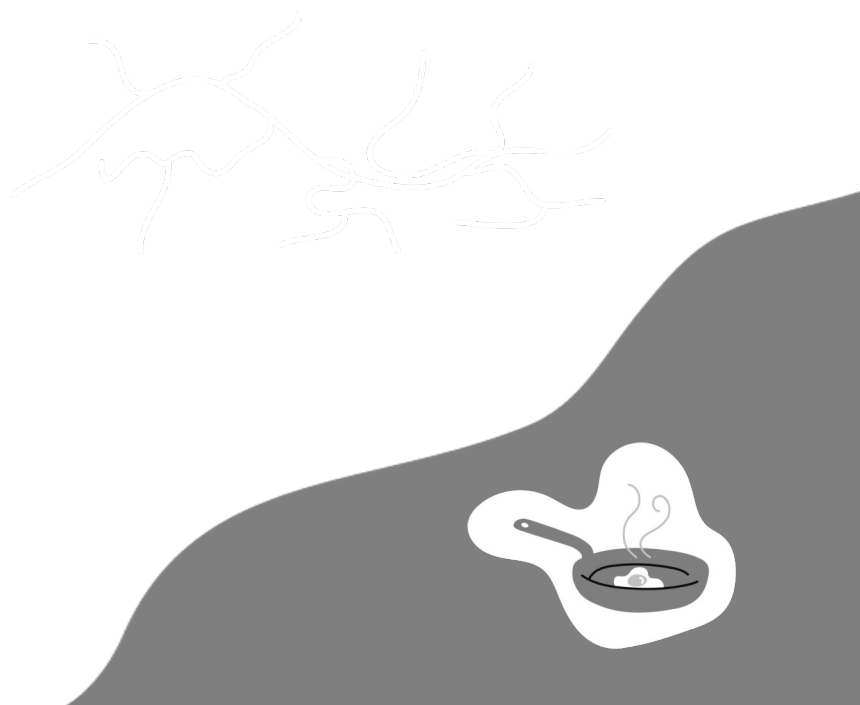
Migration av plasttillsatser

- Skadliga tillsatskemikaler som kommer i kontakt med livsmedel kan "vandra" in i maten
- Detta kan ske när plasten värms upp, är gammal eller används på fel sätt
- Andelen tillsatser i plast varierar mellan 5 % (tex. polyeten) och 80 % (tex. polypropenkompositer)

Vad påverkar kemikaliemigration?

- Lagringstid för maten i förpackningen
- Förvaringstemperatur för maten i förpackningen
- Fett- och syrahalt i den förpackade livsmedelsprodukten
- Storleken på kontaktytan mellan mat och förpackning
- UV-strålning på förpackningen

Aktivitet!

Undersök de produkter ni har hämtat:

1. Vilken typ av plast är det?
2. Hur vet vi det?
3. Hur kan de här produkterna användas på ett säkert sätt?

Prata två och två

Dela i helgrupp!

Vad är PFAS?

Per- och polyfluorerande alkylsubstanser (PFAS)

- En ämnesgrupp med tusentals liknande ämnen
- Smuts-, vatten- och fettavvisande
- Industriellt framställd, inte naturligt förekommande
- Användningen av PFOS och PFOA är förbjudna men andra PFAS-alternativ har liknande skadliga egenskaper
- Förbud mot alla PFAS diskuteras i EU

Var finns PFAS?

Produkter:

Textilier

Trycksaker

Matförpackningar

Pannor/grytor med non-stick

Elektronik

Kosmetika

Växtskyddsmedel

Brandskum

Målarfärger

Byggmaterial

Arktis
PFAS hittas i
isbjörnar

Sverige
PFAS hittas i
grundvattnet
i Kallinge

Sydafrika
PFAS hittas i
luften längs
Afrikas kust

PFAS hittas i:

- Vatten/dricksvatten
- Jord
- Flora och fauna
- Grödor (mat)
- Luften

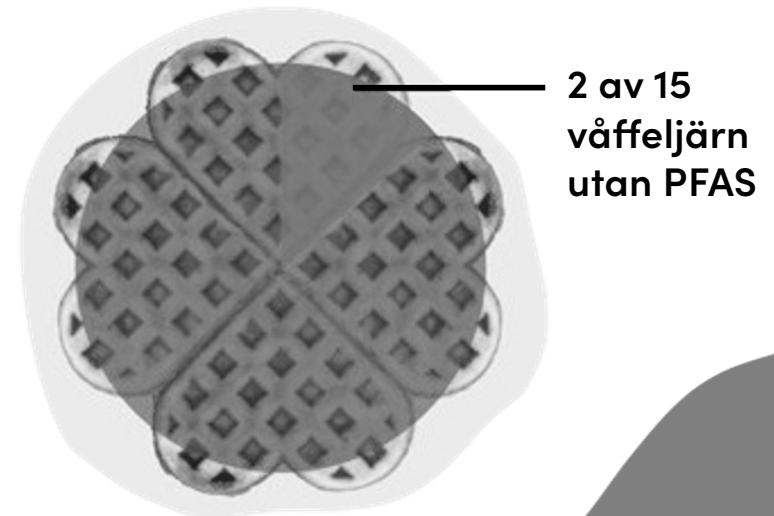
Forskning tyder på att PFAS kan...

Granskning: PFAS i våffeljärn

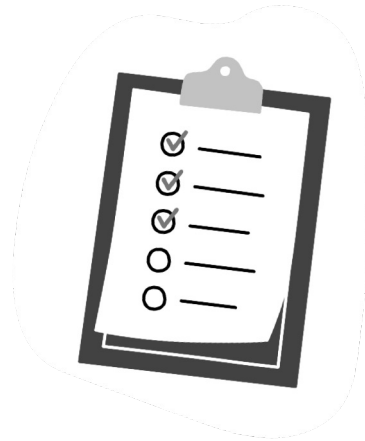
- Bara 2 av 15 våffeljärn utan PFAS
- Svårt att få information
- För bara 4 av 15 våffeljärn finns information på hemsidan om vilken typ av non-stick-beläggning de har
- "PFOA-fri" betyder inte PFAS-fri, och anses som vilseledande marknadsföring eftersom PFOA är förbjudet från 2020
- PTFE som finns i Teflon, är ett PFAS-ämne

Källa: Sveriges Konsumenter, 2023

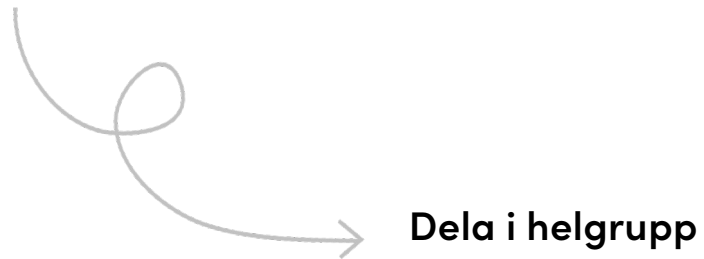
Till nästa gång - kolla köket

- Svara på frågor/kolla på dina svar om köket i verktyget och kolla ditt kök
- Dela åtagande för köket med kurskompis

Hur känns det just nu?

- Hur känns det just nu?
- Vilka är dina aha-upplevelser från idag?

Låt oss utvärdera!

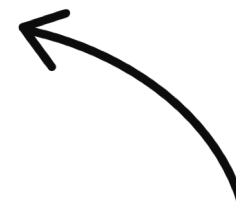
Skanna med telefonen!

www.sverigeskonsumenter.se/utv_koket

Tack för idag!

All info från idag finns på:

www.sverigeskonsumenter.se/koket

Vi ses nästa vecka i badrummet!

Läs mer!

Kemikaliebanta köket (Sveriges Konsumenter): <https://www.sverigeskonsumenter.se/vad-du-kan-gora/konsumera-hallbart/handla-giffritt/kemikaliebanta-koket/>

Förpackningar och köksredskap (Livsmedelsverket): <https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/tillagning-och-forvaring/forpackningar>

Så mycket kemikalier släpper silikonformarna (Råd&Rön, 2022, prenum. krävs)
<https://www.radron.se/granskningar/sa-mycket-kemikalier-slapper-silikonformarna/>

Consumers insufficiently informed about safe use of food containers and kitchenware (BEUC, 2023)
<https://www.beuc.eu/press-releases/consumers-insufficiently-informed-about-safe-use-food-containers-and-kitchenware-new>

Chemicals in Plastic (UNEP, 2023) <https://www.unep.org/resources/report/chemicals-plastics-technical-report>

PFAS i vardagsvaror (KEMI): <https://www.kemi.se/rad-till-privatpersoner/kemikalier-i-material/pfas-i-var dagsvaror--rad-till-privatpersoner>

Invånare i flera av Sveriges kommuner dricker vatten med för hög halt av PFAS-kemikalier (GP/TT, 2023):
<https://www.gp.se/ekonomi/dyra-krav-pa-sankt-pfas-halt-i-dricksvatten-1.105010114>